

Сушарник Ярослав

аспірант

Подільський державний аграрно-технічний університет

м.Кам'янець-Подільський

ВИТРАТИ: ПИТАННЯ КЛАСИФІКАЦІЇ В ЗАРУБІЖНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Загальновідомо, що наявність різних точок зору щодо сутності витрат спричинена різними підходами до розуміння економічних процесів взагалі, і виробництва, зокрема.

Під витратами розуміють зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу, і відповідно до вимог П(С)БО в основу визначення витрат певного періоду покладено можливість одночасного визнання доходу, для отримання якого вони здійснені.

Категорія «витрати» та їх сутність досліджувались ще класиками політичної економії. Теорію витрат у своїх працях розглядало чимало вчених-економістів, серед яких слід виділити дослідження основоположників політичної економії - К. Маркса, А. Сміта й Д.Рікардо; творців класичної та неокласичної теорії ринку - Дж. Міля, Ф. Візера, К. Мнєгера, Е. Бем-Баверка, А. Маршала, Дж. Кларка, Дж. Робінсона; представників інституціоналістської школи - Р. Коуза, О. Уїл'ямсона, К. Ерроу [1, с. 319].

Уявлення про витрати в працях А. Сміта, Д. Рікардо одержало розвиток у відомій «теорії витрат», У. Петті – у вченні про справедливу ціну, в працях Ж.-Б. Сея – в «теорії трьох факторів», К. Маркса – теорії трудової вартості, Ф. Візера – суб'єктивної теорії витрат альтернативних можливостей [2, с. 6].

Загальновідомо, що класифікація витрат - це групування витрат за певними ознаками. Класифікація допомагає глибше зрозуміти суть витрат, вивчити порядок їх формування і мету використання.

Проведений аналіз різних точок зору зарубіжних вчених-економістів на сутність поняття «витрати» та їх класифікацію дав можливість дійти певних висновків, узагальнених наступною таблицею 1.

Наведені в таблиці дані свідчать, що найбільш згадуваною класифікаційною ознакою в працях зарубіжних авторів є ознака «по відношенню до обсягів виробництва», яка складає 81% всіх згадувань в зарубіжних наукових працях.

Друге місце з показником в 52% займає ознака «по відношенню включення в собівартість». Класифікацію витрат за «функціональною» ознакою розглядають 52 % зарубіжних авторів. Далі з результатом в 50% розглянутих джерел займає класифікаційна ознака «за контрольованістю».

Крім того, зарубіжні автори зосереджують свою увагу на класифікації витрат згідно ознаки «функції виробництва» – 52, «контрольованістю» – 50, «економічними елементами» – 44, «методу признання в якості витрат» – 37, «цілях аналізу» – 34, і «нормальністю» – 26 проаналізованих джерел.

Отже, більша частка зарубіжних авторів приділяють увагу класифікації витрат, що впливають на прийняття управлінських рішень, здійсненню планування діяльності підприємства в майбутньому, можливістю економії,

раціональним розподілом витрат між різними функціональними підрозділами підприємства, дослідженню впливу витрат на прибуток підприємства.

Таблиця 1

Виділені класифікаційні ознаки в працях зарубіжних вчених

№	Класифікаційні ознаки витрат у зарубіжних джерелах	Відсоток згадуваності
1	По відношенню до обсягів виробництва	81
2	За способом включення до собівартості	52
3	За функцією	52
4	За контрольованістю	50
5	За економічними елементами	44
6	За методом визнання в якості витрат	37
7	Задля цілей аналізу	34
8	За нормальністю	26
9	За часом	20
10	По відношенню до цілей аналізу	20
11	За природою витрат	14
12	По відношенню до планування	14
13	По відношенню до прийнятих рішень	14
14	По відношенню до центра затрат	13
15	По мірі виникнення	13
16	По відношенню до продукту	12
17	За способом включення до собівартості	12
18	Бюджетування	11
19	За ступенем узагальнення	9
20	Функції управління	8
21	По відношенню до продукції	6
22	Піддаються на опрацювання	5
23	По відношенню до якості	4
24	Основа на платежах	4
25	За явністю	4
26	За невідкладністю	2
27	За складом	1
28	Витрати, пов'язані з потенціалом	1
29	За однорідністю	1
30	За періодом	1
31	За кінцевим терміном	1

У працях зарубіжних науковців витрати класифікуються залежно від строків відповідальності за них. Таким чином, є дві групи: контрольовані та неконтрольовані [3].

Розподіл витрат на «контрольовані» і «неконтрольовані» здійснювалось у працях Кларк П.Дж., Наріза М.Дж., Хамімах Н.М., Маісарах М.С., Фуад М.А., Фаріха Д.А., Бурк Л., Уілкс К., Лал Нігам Б.М., Уітман П., Нарсіс, Джейн П.К., Наїду В.Р., Піззі А., Дутта З., Бін Дж., Бхатачарья А.К., Кондраков М.П.

Витрати активостворюючі – це витрати, що обіцяють вигоду в майбутньому і вартість яких капіталізована в активи, представлені у вигляді реальних (матеріальних і нематеріальних) об'єктів (сировина, матеріали, права, амортизується майно і т.п.). Витрати, що збільшують вартість активів, - капіталізовані витрати, що не списуються до витрат звітного періоду і не створюють самостійного об'єкта активу, а збільшують собівартість раніше утворених активів [4].

Важливою функцією управлінського обліку є планування діяльності. Ключову складову цього процесу займають витрати. Розподіл витрат на плановані – це витрати, які є неминучими і впливають з нормальних умов господарської діяльності [6].

Класифікували витрати згідно критерію планованості Кларк П.Дж., Лалнігам Б.М., Джейн І.С., Уйтман П., Джейн П.К., Дутта З., Войтоловський М.В., Осипенкова О.Ю., Горемікіна Т.К, Кондраков М.П., Гусева Т.М., Шеина Т.Н., Нурмухамедова Х.Ш., Осипенкова О.Ю., Калініна Н.М., Єлкін С.Е., Копман В.О., Метелев І.С.

Унікальну класифікацію запропонував М.І.Кугер. Він розрізняв індивідуальні, накопичені і агреговані. Індивідуальні витрати – вартісна оцінка спожитих ресурсів на одній окремій операції. Витрати, накопичені в межах одного виробу на декількох технологічних операціях, складають собівартість виробу. Тут слід виділити собівартість незавершеного виробництва, собівартість готової продукції, собівартість проданої чи реалізованої продукції, робіт і послуг, перепроданих товарів. Агреговані витрати - собівартість, обчислена по всій продукції, що випускається (для проданої продукції – собівартість продажів) [5].

Витрати організації можуть бути віднесені в активи або списані до витрат звітного періоду. Їх слід підрозділити на: 1) активостворюючі; 2) такі, що збільшують вартість активів.

Отже, класифікаційних ознак може бути безліч, відповідно до цього і видів витрат.

Вищенаведене узагальнення класифікаційних критеріїв, виділених в працях зарубіжних вчених, засвідчує надзвичайну актуальність подальших досліджень в цьому напрямку.

Класифікація витрат за різними ознаками забезпечує більш глибоке вивчення їх складу та характеру, дозволяє використовувати економічно обґрунтовані напрями їх групування в практиці економічної роботи.

Список використаних джерел

1. Семенишена Н.В. Еволюція теорії витрат: роль і значення для обліку витрат виробництва / Н.В. Семенишена // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія: Фінанси і кредит, 2012. Вип. 1. — С. 318–322.
2. Олійник О.В. Витрати в системі бухгалтерського обліку: теорія, методика, практика (на прикладі підприємств промисловості нерудних матеріалів : Автореферат дис.. на здобуття наук. ступ. к.е.н. : спец-ть 08.06.04 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит». – Тернопільська академія народного господарства. – Тернопіль, 2002. – 20 с.
3. К. Друри. Управленческий и производственный учет [Текст] / К. Друри –

М. : Юнити-Дана, 2005 – 620 с.

4. Cost Accounting: An Introduction [Електронний ресурс] / В. М. Lall Nigam, Lal B.M. Nigam, I. C. Jain. – Режим доступу до джерела: <http://books.google.ru/books?id=LbMUBiWihZ0C&printsec=frontcover&dq=Lal+B.M.+Nigam&hl=ru&sa=X&ei=1QEyUfumE8eqtAazzoGwCw&ved=0CDAQ6AEwAA>. (дата звернення 12.11.2013 р.).

5. Аналіз витрат виробництва і збуту продукції [Електронний ресурс]. – Режим доступу до джерела: http://revolution.allbest.ru/economy/00184966_0.html (дата звернення 12.11.2013 р.).

6. Незаплановані витрати [Електронний ресурс] / Большая Энциклопедия Нефти Газа. – Режим доступу до джерела: <http://www.ngpedia.ru/id184479p1.html> (дата звернення 12.11.2013 р.).

7. Класифікація. Матеріал з Вікіпедії — вільної енциклопедії [Електронний ресурс]. – Режим доступу до джерела: <http://uk.wikipedia.org/wiki/Класифікація> (дата звернення 12.11.2013 р.).

Хома Світлана

к.е.н., доцент

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
м. Івано-Франківськ

ОПТИМІЗАЦІЯ МЕТОДІВ НАРАХУВАННЯ АМОРТИЗАЦІЇ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ

Гнучкість побудови амортизаційної політики підприємства особливо актуальним є в умовах економічної кризи, коли об'єктивно управління процесом амортизації життєво важливо для будь-якого підприємства.

Реалізація амортизаційної політики проявляється при виборі такого методу розподілу вартості основних засобів, який максимально наближено враховує форму, в якій економічні вигоди від споживання активу отримує підприємство.

Економічна література розглядає прискорені (дегресивні) і сповільнені (прогресивні) методи розрахунку та розрахунки на лінійній основі.

Слід зазначити, що методи амортизації, передбачені Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», не завжди дозволяють вибрати метод розподілу вартості активу, який би відповідав характеру об'єкта основних засобів, способу його використання та дотримання конкретних умов і конкретних видів діяльності. Чинне українське законодавство передбачає порядок розподілу вартості основних засобів за прискореними (дегресивними) та рівномірними методами.

Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби» не містить вичерпного переліку методів амортизації основних засобів, які слід